

PKN

Stichting voor
onderzoek
historische
tabakspijpen

Een aardewerk stempel voor patacons?	25
Bert van der Lingen	
Persoonlijke geschenken van de firma I. van der Want	29
Fred Tijmstra	
De Orde-pijpen van Zenith en Zenith Van der Want	31
Ruud Stam	
Pijp van de maand maart 2022	36
Arjan de Haan	
Een briefkaart van de firma Job Clerc uit 1941	37
Ewout Korpershoek	
Een puntzak van aardewerk voor “De Rookende Moor” in Zierikzee	43
Bert van der Lingen	
Ruil- en determinatiedag in Amersfoort, 14 mei 2022	47

www.tabakspijp.nl/archief

Catalogi van diverse pijpenfabrikanten op onze website

Op onze website (www.tabakspijp.nl) zijn in het 'Archief' meer dan 150 product catalogi opgenomen van pijpenmakers uit binnen-en buitenland. Het staat u vrij om alle hier gepubliceerde catalogi voor niet-commercieel gebruik te downloaden en te gebruiken onder vermelding van: **PKN, Stichting voor Onderzoek Historische Tabakspijpen / www.tabakspijp.nl**
 Heeft u wellicht aanvullingen? Mail ons : ewoutkorpershoek@tabakspijp.nl

De Orde-pijpen van Zenith en Zenith Van der Want

Ruud Stam (stamclaypipe@gmail.com)

Na de brand bij De Zenith in 1980 bracht dit bedrijf een heel aantal nieuw vormgegeven pijpen op de markt.¹² Een van deze modellen was de Kabul uit de Facet serie. Dit model werd in 1982 gebruikt voor de kerstpijp. Verder werden op deze pijpen verschillende thema's uitgebeeld zoals de serie met vissen, de serie met afbeeldingen van het jagen en het vissen, een pijp met het Vrijheidsbeeld in New York en de serie met ridderorden.

Deze laatste serie werd ontwikkeld voor een keten van Amerikaanse luxe tabaksdetailisten 'Tinder Box' genaamd.¹³ Toen in 1984 Aart van der Want, na het strategische faillissement van de Zenith, het bedrijf, eerst in Gouda en daarna in Waddinxveen voortzette onder de naam Zenith Van der Want, werd de productie van de serie Orde-pijpen voortgezet tot aan de beëindiging van het bedrijf in 1987.¹⁴ Afbeelding 1 laat het model van de Orde-pijpen zien.

De serie Orde-pijpen bestaat uit zes verschillende pijpen met de volgende ordes: De Johanniter Orde – de orde van St. Jan, de Duitse Orde, de orde van de Kousenband, de orde van het Gulden Vlies, De Orde van de Olifant en het Legioen van Eer. Deze pijpen waren afzonderlijk bij de tabakswinkels verkrijgbaar, maar ook gezamenlijk met een bijbehorend pijpenrekje (afb. 2). Op de onderzijde van elk van de pijpen staat de naam van de betreffende orde in het Frans, Duits en Engels en op de voorzijde van de pijp een afbeelding van de orde en het jaartal waarin deze orde werd ingesteld. Veel van deze jaartallen blijken niet juist te zijn.

Afb. 1. Een Orde-pijp. Het model is de Kabul.

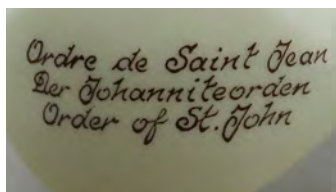
Afb. 2. De hele serie Orde-pijpen met bijbehorend pijpenrekje

De Johannieter Orde – De Orde van St. Jan (afb. 3a-c)

Deze orde is de oudste orde die op deze pijpen voorkomt en is in 1099 ingesteld. De orde vond haar oorsprong in een hospitaal in Jeruzalem, dat was gebouwd in 1023 voor de vele pelgrims die naar Jeruzalem trokken. In 1099 werd de instelling omgevormd tot een ridderorde of hospitaalorde. Paus Paschalis II erkende de Orde in 1113. Uit de Johannieter Orde zijn de Maltezer Orde en de protestantse Britse, Duitse, Zweedse en Nederlandse Orde van St. Jan voortgekomen. De Ridder van Maltezer Orde dragen het achtpuntige Maltezer Kruis. De Orde heeft een bijzondere plaats in politiek Europa. De Orde heeft geen grondgebied, maar geeft wel eigen paspoorten uit en heeft diplomatieke vertegenwoordigers in een groot aantal staten.

De Commanderie Nederland werd in 1909 op initiatief van Prins Hendrik ingesteld en heeft zich steeds op ziekenverzorging gericht. Deze Commanderie draagt de naam Orde van Sint Jan.

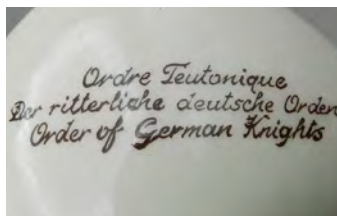

Afb. 3a-c. Een pijp met de Johannieter Orde. En het embleem van deze orde.

De Duitse Orde (afb. 4a-c)

Deze orde (niet te verwarren met de National socialistische 'Deutscher Orden') is een geestelijke ridderorde die ontstaan is in de nadagen van de Derde Kruistocht (1189-1192). De Duitse Orde ontstond in 1189 (en niet zoals op de pijp staat 1128) als een gemeenschap van monniken. Leden van

hoge adellijke families kregen de leiding. Deze legden de geestelijke gelofte af met als bijzondere opdracht om heidenen met militante midelen te bekeren.

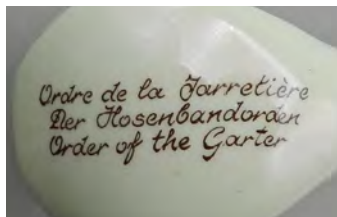

Afb. 4a-c. De pijp met de Duitse Orde, de tekst op de onderzijde en het wapenschild van de Duitse Orde.

De Orde van de Kousenband (afb. 5a-c)

Deze orde werd waarschijnlijk in 1348 (en niet in 1350 zoals op de pijp staat) ingevoerd door koning Eduard III van Engeland. Het is de hoogste orde in het Verenigd Koninkrijk en een van de hoogste en oudste orden ter wereld.

Het is een hoofse en wereldlijke orde die geen religieuze waarden nastreeft.

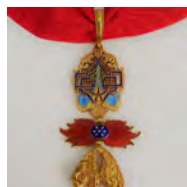
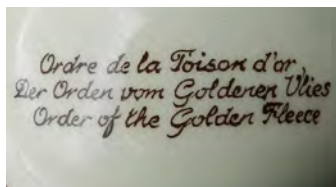
Afb. 5a-c. De Orde van de Kousenband en het wapen van de orde met het kruis van Sint-Joris en de Garter met de trekst Honi Soit Qui Mal Y Pense.

De Orde van het Gulden Vlies (afb. 6a-c)

Deze orde werd op 10 januari 1430 (en dus niet in 1429 zoals op de pijp staat) ingesteld door de Filips de Goede, hertog van Bourgondië ter ere van zijn huwelijk met Isabella van Portugal. De leden worden vliesridders genoemd.

Het was een exclusieve orde waarvan alleen leden van de Europese adel lid konden zijn. In Spanje werd het lange tijd een orde van verdienste. De versierselen van deze orde van de Oostenrijkse tak en van de Spaanse tak verschilden. Op de pijp is het Spaanse ordeteken afgebeeld.

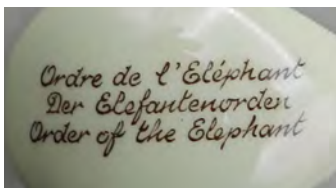
Afb. 6a-c. De voorzijde van de pijp met de Orde van het Gulden Vlies, de onderzijde met de tekst en het Spaanse ordeteken van de Orde van het Gulden Vlies. Afbeelding Wikipedia.

De Orde van de Olifant (afb. 7a-c)

Dit is de hoogste Deense Ridderorde, waarvan het bestaan al in de 15e eeuw aangetoond kan worden. In 1462 (niet zoals op de pijp staat 1458) richtte Koning Christiaan I van Denemarken een "Ordebroederschap" met 50

dames en heren op met als zetel de kapel van de drie koningen in Roskilde. In 1508 kreeg de biechtvader van de broederschap een insigne dat een gouden olifant met een gevechtstoren op de rug voorstelde. De symbolen van de orde zijn ook bekend van een in Alphen gemaakte kleipijp in de periode 1734-1739.¹⁵

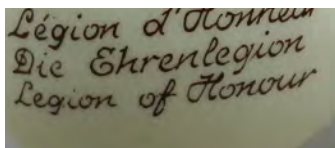

Afb. 7a-c. De Pijp met de orde van de Olifant en het symbool van de orde.

Het Legioen van Eer (afb. 8a-c)

Deze orde is de jongste van de hier besproken orden. Het is de belangrijkste en hoogste Franse onderscheiding. Het erelegioen werd op 19 mei 1802 (29 floréal van het jaar X van de Franse Republikeinse kalender) als nationaal in-

stituut en organisatie ingesteld door Napoleon Bonaparte als eerste consul van Frankrijk. Het moest ervoor zorgen dat de Franse diplomaten, die weinig onderscheidingen droegen, in het diplomatieke verkeer meer respect zouden krijgen. Het grootkruis van de orde wordt tegenwoordig vooral aan militairen uitgereikt, maar ook aan brandweer- en politiemensen, diplomaten en hoge ambtenaren.

Afb. 8a-c. Pijp met het Legioen van Eer en het grootkruis van de orde.

Alles overziende is het een merkwaardige groep pijpen uit de nadagen van de pijpenindustrie. Duidelijk is dat deze productie gericht was op de internationale markt als curiosum voor de welgestelde rokers.

Voor afbeeldingen van de orden is gebruik gemaakt van Wikipedia. De pijpen zijn uit de collectie van het Tabakshistorisch Museum Delft. Foto's Bert van der Lingen.

Noten:

12. Stam, 2020, p.145.
13. Vriendelijke mededeling Otto van der Want, 2013
14. Stam, 2020, p. 134.
15. Van der Lingen, 2018, p.67 en 68.

Literatuur:

- Lingen, B. van der, 2018. Bedrijfsafval van een pijpenbakker uit Alphen aan den Rijn. Fragmenten van kleipijpen, pijpenpotten en klein gereedschap gevonden aan de Gouwsluisseweg. *Jaarboek PKN, Stichting voor onderzoek historische tabakspijpen 2018*, p.55-99.
- Stam, R., 2020. De ontwikkeling van de Goudse pijpenindustrie in de 20e eeuw, in economisch perspectief. *Jaarboek PKN, Stichting voor onderzoek historische tabakspijpen 2020*, p. 69-167.

